

AXBOROT MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

Toshpo'latov Temur Mo'minjonovich

Nizomiy nomidagi Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti

Ingliz tili o'qituvchisi

РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ КАК КЛЮЧЕВАЯ ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Ташпулатов Темур Муминжонович

Преподаватель английского языка, Ташкентский
государственный педагогический университет имени Низоми

DEVELOPMENT OF INFORMATION CULTURE AS A KEY PEDAGOGICAL PROBLEM

Tashpulatov Temur Muminjonovich

English teacher, Tashkent State Pedagogical University named after
Nizomi



Tel: +998977592727

E-mail:

temurtashpulatov92@gmail.com

Orcid: 0009-0009-5712-4999

Annotasiya. Ushbu maqolada axborot madaniyatini shakllantirishning shart-sharoitlari, mediasavodxonlikning bugungi globallashuv davridagi roli borasida fikr-mulohazalar keltirilgan. Shuningdek, talabalar orasida axborot madaniyatini shakllantirishning pedagogik jihatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: mediasavodxonlik, axborot madaniyati, internet, pedagogika, ta'lim, globallashuv.

Аннотация. В данной статье приводятся мнения об условиях формирования информационной культуры, роли медиаграмотности в современную эпоху глобализации. Также освещены педагогические аспекты формирования информационной культуры у студентов.

Ключевые слова: медиаграмотность, информационная культура, Интернет, педагогика, образование, глобализация.

Annotation. This article presents opinions on the conditions for the formation of information culture, the role of media literacy in the modern era of globalization. It also highlights the pedagogical aspects of the formation of information culture in students.

Key words: media literacy, information culture, Internet, pedagogy, education, globalization.

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION). Zamonaviy jamiyat global axborot sivilizatsiyasi tomon ketmoqda, unda axborot insonning "yashash joyi"ga aylanib, axborot faoliyati ijtimoiy

rivojlanishning zaruriy sharti sifatida e'tirof etiladi. Zamonaviy, intellektual salohiyati yuksak inson axborot muammosini qanday aniqlashni, uni hal qilish uchun mos resurslarni tanlashni, ma'lumotni

katta hajmda topish va joylashtirishni, materiallarni o'qishni, axborotni sintez qilishni hamda axborot almashish jarayonini baholashni biladi.

Zamonaviy hayot insonning axborot madaniyatiga talablarni oshiradi. Axborot madaniyati – axborotni yaratish, qayta ishlash, uzatish va iste'mol qilishda yangi axborot texnologiyalari, zamonaviy texnik vositalar va usullardan foydalangan holda, ular bilan malakali va maqsadli ishlash qobiliyatidir [2].

Bugungi kunga kelib axborot madaniyati inson kasbiy rivojlanishining asosiy omillaridan biriga aylandi. Fanning turli sohaları (adabiyot, pedagogika, sotsiologiya, falsafa, informatika) mutaxassislari “axborot madaniyati” tushunchasini o'ziga xos tarzda talqin qila boshladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR (ЛИТЕРАТУРА И МЕТОДЫ / MATERIALS AND METHODS). G. A. Bordovskiy va V. A. Izvozchikovlar “Axborot madaniyati” tushunchasiga mafkuraviy va aksiologik elementlarni kiritdilar. Ular o'z tadqiqotlari orqali axborot madaniyatiga quyidagicha ta'rif beradilar: “Axborot madaniyati - bu insonning atrof dunyodagi axborot jarayonlari, axborot manbalari haqidagi bilimi va zamonaviy inson uchun axborot muhitida harakat qilish qanchalik muhimligini tushunishdir” [1].

I. G. Xangeldieva esa axborot madaniyatiga quyidagi ta'rifni beradi: “Axborot madaniyati – bu axborotni qabul qilish va uzatish borasidagi inson hayotining sifat xususiyati bo'lib, bu yerda umuminsoniy ma'naviy qadriyatlar ustuvor hisoblanadi” [4]. E. A. Medvedeva esa “Axborot madaniyati – bu insonga axborot makonida erkin harakat qilish, uni shakllantirishda ishtirok etish va axborot bilan o'zaro ta'sir qilish imkonini beradigan bilim darajasidir”, – degan ta'rifni beradi. [4].

E. P. Semenyukning tadqiqotlarida ta'kidlanishicha, axborot madaniyati – bu shaxs, jamiyat yoki uning ma'lum bir qismining axborot bilan ishlashning barcha mumkin bo'lgan turlari: axborotni olish, to'plash, kodlash va qayta ishlashning har qanday turidagi mukammallik darajasidir. [6]. N.B. Zinovieva o'z asarlarida axborot madaniyati haqidagi barcha g'oyalarni tizimlashtirishga harakat qilib, “Axborot madaniyati - bu ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan ma'lumotlarning butun hajmini o'zlashtirish

jarayonida shaxsning ichki dunyosini uyg'unlashtirishdir”, – degan ta'rifni keltirdi.

MUHOAKAMA (ОБСУЖДЕНИЕ / DISCUSSION). Pedagogikada “axborot madaniyati” tushunchasini birinchi bo'lib A. P. Ershov va N. I. Monaxov qo'llaganlar. Axborot madaniyatining ta'rifi “kompyuter savodxonligi” tushunchasiga to'g'ri keladi, u elementar matematik modellashtirish bo'yicha bilimlarni, oddiy matematik modellarni qurish qobiliyatini, matematik modellarni qurish uchun oddiy algoritmlarni qo'llash qobiliyatini, shaxsiy kompyuterning ishlashini tushunishni o'z ichiga oladi. [3].

“Axborot madaniyati” tushunchasining tarixini o'rganib chiqqan holda, u umumiy madaniyatning asosi bo'lib, o'zaro madaniy ta'sirning barcha shakllariga ta'sir qiladi, deb aytish mumkin. S.D.Qorako'zovning fikricha, axborot madaniyati insonning asosiy madaniyatining tarkibiy qismi bo'lib, axborot bilan ishlash: uni qabul qilish, ko'paytirish va amalda qo'llash imkonini beradi [7].

Pedagogik faoliyat ishtirokchilari o'zlarida axborot madaniyatini rivojlantirishi – bu o'z-o'zini bilishga va o'z o'rnini topishga yordam beradigan fazilatlariga ega bo'lishni anglatadi. Chunki, ta'lim insonda axborot madaniyatini shakllantirishda yordam beradi.

Zamonaviy axborot jamiyati talablariga javob berish uchun inson quyidagilarni bilishi kerak:

1. Olingan ma'lumotlarni tahlil qilish;
2. Ma'lumotlarni muhimlik darajasiga ko'ra farqlash;
3. Ma'lumotni ma'lum mezonlar bo'yicha baholash;
4. Pedagogik maqsadlarga erishish uchun ma'lumotlardan unumli foydalanish [2].

Axborot madaniyati nafaqat axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida ma'lum bilim va ko'nikmalarni egallashdan iborat, balki huquqiy va axloqiy me'yor va qoidalarni bilish va ularga rioya qilishni ham nazarda tutadi. Qonunlar qaroqchilik kompyuter dasturlarini ishlatishni va Internetda zo'ravonlik, giyohvand moddalar va hayosizlikni targ'ib qilishni taqiqlaydi. Elektron pochta yoki chatlar orqali muloqot qilish, telekonferensiyada qatnashish ma'lum qoidalarga rioya qilishni talab qiladi: xatlarga javob berish va do'stlar hamda notanish insonlarga nomaqbul reklama xabarlarini (spam) yubormaslik,

telekonferensiya va chatlarda muhokama mavzusidan chetga chiqmaslik va hokazo.

Bugungi kunga kelib ta'lim tizimida keng qamrovli axborot texnologiyalari platformalarini faol joriy etish zarur ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan ayni vaqtda oliy ta'limda axborot texnologiyalari, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar bilan ishlaydigan bitiruvchilar sonini ko'paytirish davr talabiga aylanib bormoqda.

Zamonaviy talabani kasbiy o'zini-o'zi rivojlantirish bo'yicha innovatsion strategiyalar ilg'or axborot texnologiyalari, ma'lumotlar bazalari, ilmiy va o'quv ma'lumotlariga masofadan kirish imkoniyatlaridan foydalangan holda amalga oshiriladi [3].

NATIJALAR (РЕЗУЛЬТАТЫ / RESULTS). Didaktik nuqtai nazardan, axborot madaniyati ko'pincha shaxsning o'z guruhi yoki jamoasining samarali faoliyati uchun zarur bo'lgan tayyorgarlik darajasi sifatida tushuniladi [4]. Yana bir yondashuv axborot madaniyatini shaxsiy va ijtimoiy taraqqiyot yo'lida hayotiy muhim bilim va ko'nikmalar hamda bilishning eng muhim quroli sifatida belgilaydi [6]. Bu ta'rif axborot madaniyatini uzluksiz ta'limning asosiy harakatlantiruvchi kuchi deb hisoblash imkonini beradi. Bu ta'lim faoliyati, ma'lumotlarni to'plash va qayta ishlash, yangi bilimlarni yaratish nuqtai nazaridan juda samarali vositadir. Bu yondashuv bilan shaxs rivojlanishining uyg'unligi birinchi o'ringa chiqadi. Zamonaviy pedagogika fani axborot madaniyatini ikkinchi yondashuv nuqtai nazaridan, shaxsning shaxsiy rivojlanishining zarur bosqichi va vositasi sifatida ko'rib chiqadi.

Umuman aytganda, axborot madaniyati zamonaviy axborot jamiyatida asosiy o'rin tutib, odamlarga ommaviy axborot vositalari bilan ongli ravishda munosabatda bo'lish, axborotni tahlil qilish va asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Zamonaviy ommaviy axborot vositalari mediasavodxonlik konsepsiyasi uchun yangi muammolar va sinovlarni keltirib chiqaradi, jamiyatdan tegishli ko'nikma va malakalarni shakllantirishni talab qiladi.

Axborot madaniyatini shakllantirishda ta'lim asosiy rol o'ynaydi, shuning uchun tegishli ta'lim dasturlari va metodlarini ishlab chiqish, shuningdek, oliy ta'lim muassasalarining o'quv rejalari va dasturlariga mediasavodxonlik va axborot madaniyati asoslarini o'rganuvchi fanlarni joriy etish muhim ahamiyatga ega. Pedagogik jarayon sifatida

axborot madaniyati mediasavodxonlikni o'rgatish konsepsiyasi va usullarini shakllantirishga, axborot jamiyatida tanqidiy fikrlash, madaniy savodxonlik va axloqiy xulq-atvorni rivojlantirishga ko'maklashishga katta ta'sir ko'rsatadi.

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION). Xulosa sifatida aytish mumkinki, bugungi kunda ijtimoiy-madaniy muhitning holati haqidagi savolga axborotning insoniyat hayotidagi asosiy rolini hisobga olmasdan yondashish mumkin emas. Bu odamlarning kognitiv faoliyati ko'lamining doimiy ravishda kengayishi, ilmiy-texnikaviy taraqqiyotning rivojlanish sur'atlarining tezlashishi, yangi fan va texnologiyalarning paydo bo'lishi natijasida yuzaga keladi, bu esa doimiy ravishda kasbiy rivojlanish, bilimlarni yangilash zarurligini keltirib chiqaradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES):

1. Основы информационной культуры: учебно-метод. пособие / С.С. Ахтамова, Е.В. Киргизова, А.В. Рубцов. – Красноярск: Сиб. федерал. у-т, 2016. – 127 с.
2. Кириленко А. В. Основы информационной культуры. Библиография. Вып. 1: учеб. Пособие/А.В.Кириленко;под.ред.Е. Г. Расплетинной. – СПб. : СПбГУ ИТМО, 2008. - 156 с.
3. Бордовский Г. А., Извозчиков В. А. Новые технологии обучения. Вопросы терминологии // Педагогика. 1995. № 5.
4. Хангельдиева И. Г. О понятии информационная культура // Информационная культура личности: прошлое, настоящее, будущее. Краснодар, 1996. – С. 2-7.
5. Медведева Е. А. Основы информационной культуры // Социс. 1994. № 11.
6. Семенюк Э. П. Информационная культура общества и прогресс информатики // Научная и техническая информация (НТИ). Серия 1. 1994. № 1. – С. 1-8.
7. Зиновьева Н. Б. Информационная культура личности: введение в курс: учеб. пособие для вузов культуры и искусства / под ред. И. И. Горловой; Краснодар. гос. акад. культуры. Краснодар, 1996. – 490 с.
8. Ершов А. П. Школьная информатика в СССР: от грамотности к культуре // Информатика и компьютерная грамотность. М.: Наука, 1988.